

Bachelorscriptie

Het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en vrouw, uitgedrukt in sentiment en taalintensiverende middelen

The difference in onlinereactions on a point of view of a man or a woman, expressed in sentiment and language intensifiers

Radboud Universiteit

Auteur	Inge Willemsen
Studentnummer	S4441478
Studie	Communicatie- en Informatiewetenschappen
Onderwijsinstelling	Radboud Universiteit Nijmegen
Begeleider	dr. H.W.M. Giesbers
Tweede lezer:	dr. W.G. Reijnierse
Thema	Taalintensiverende middelen in discussies met mannen en vrouwen
Datum	06-06-2019
Aantal woorden	7.116

Voorwoord

Voor u ligt de bachelorscriptie ‘Taalintensiverende middelen in onlinediscussies met mannen en vrouwen’. In het corpusonderzoek is gepoogd een verband of verschil te onderzoeken in de manier waarop mannelijke en vrouwelijke opiniemakers in onlinefora bejegend worden. De scriptie is een deel van de afronding van de bachelor Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. In de periode van februari 2019 tot en met juni 2019 heb ik mij beziggehouden met het onderzoek en het schrijven van de scriptie.

Samen met negen andere studenten met hetzelfde thema van de bachelorscriptie en onze begeleider dr. H.W.M. Giesbers zijn de hoofd- en deelvragen van het onderzoek geformuleerd. Het corpusmateriaal is verzameld en gecodeerd door de studenten. Na kwantitatief onderzoek, waarbij medestudent Matthijs Rouw in de groep een grote rol heeft gespeeld en een helpende hand heeft gereikt, was het mogelijk om antwoord te geven op de hoofdvraag en de deelvragen van het huidige onderzoek.

Graag wil ik mijn begeleider dr. H.W.M. Giesbers bedanken voor de goede begeleiding en voor het feit dat ik altijd bij hem terecht kon met vragen. Daarnaast wil ik graag de tweede lezer dr. W.G. Reijnierse bedanken. Naar aanleiding van haar feedback op mijn onderzoeksvoorstel heb ik grote stappen kunnen maken om de scriptie te verbeteren. Tevens wil ik graag het Academisch Schrijfcentrum bedanken, want zij hebben mij tips gegeven over vooral de lay-out van mijn scriptie. Daarnaast wil ik mijn medestudenten bedanken voor het elkaar bijstaan bij het schrijven van deze scriptie en dan in het bijzonder Matthijs Rouw met zijn hulp over het kwantitatieve gedeelte. Tot slot wil ik graag mijn moeder bedanken. Haar wijze raad en ondersteuning heeft mij geholpen om de scriptie met een trots gevoel af te sluiten.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Inge Willemsen

Nijmegen, 3 juni 2019

Samenvatting

Vandaag de dag is de wereld niet meer voor te stellen zonder de sociale media en het internet. Regelmatig komen er interessante thema's in de media en volgens Page (1996) zijn beschikbare ideeën over de politiek sneller toegankelijk door het gebruik van internet. Door deze ontwikkeling is hij van mening dat de ontwikkeling van de elektronische communicatietechnologie de discussies zal verhogen. Volgens Schellens (2013) is dit daadwerkelijk het geval en is de toon op internetfora met name op het gebied van scheldwoorden en beledigingen op het moment zo groot dat het moeilijk is om een zinnige discussie te voeren. Daarnaast vindt er een verhoogde mate van persoonlijke aanvallen en haatdragende reacties op opiniemakers plaats en dan met name op vrouwelijke opiniemakers of opiniemakers afkomstig van een etnische minderheid (Citron, 2010). In het huidige corpusonderzoek is onderzocht op welke manier mannelijke en vrouwelijke opiniemakers via internetfora in onlinediscussies bejegend worden. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *Wat is het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en vrouw uitgedrukt in sentiment en taalintensiverende middelen?* In totaal zijn er 300 reacties via verschillende internetfora verzameld, gecodeerd en geanalyseerd op basis van de variabelen Sentiment, Geslacht, Type intensiveerder en Aantal intensiveerders per 100 woorden per reactie. Uit de resultaten van het huidige corpusonderzoek blijkt er geen significant verband te bestaan tussen de variabelen en er is uit de resultaten ook geen significant verschil gekomen. In toekomstig onderzoek is het aan te raden naar meer factoren te kijken dan de geslachtsverschillen van de opiniemakers, want uit voorgaand onderzoek blijkt dat demografische factoren, ras en gendervoorkeur ook een rol spelen in de manier waarop de opiniemakers worden bejegend via internetfora. In het huidige onderzoek zijn meerdere internetfora gebruikt en dit kan tevens een rol hebben gespeeld in het gegeven, dat er geen verband of verschil is gevonden in de onlinereacties op mannelijke en vrouwelijke ontvangers op internetfora.

Inleiding

In de Nederlandse media komen regelmatig thema's in het nieuws die leiden tot onlinediscussies. Vele daarvan zijn de zogenaamde gevoelige onderwerpen. Denk hierbij aan de Zwarte Piet-discussie of aan het #metoo-debat. Onlinediscussies worden gezien als democratische plekken voor het gewone publiek om deel te nemen aan het debat (Lehtonen, 2013). Online discussiefora bieden de mogelijkheid om op basis van anonimiteit standpunten te delen. Deze anonimiteit zorgt echter voor verharding en polarisatie van het debat en dit uit zich onder andere in persoonlijke aanvallen, haatdragende reacties en bedreigingen. Uit onderzoek van Kowalski et al. (2008) bleek dat de anonimiteit op het internet zorgt voor een verlaagde angst om gepakt te worden met als gevolg dat internetgebruikers online vaker agressief gedrag vertonen dan zij offline zouden doen en durven. Volgens Citron (2010) is er sprake van een patroon van een verhoogde mate van persoonlijke aanvallen, haatdragende reacties en bedreigingen in reacties op opiniemakers die vrouwelijk zijn of afkomstig uit een etnische minderheid. Dit in tegenstelling tot de reacties op witte, heteroseksuele, mannelijke opiniemakers. Een onderzoek van *de Volkskrant* heeft laten zien dat mannelijke schrijvers van artikelen inderdaad anders behandeld werden dan vrouwelijke schrijvers (Linneman & Melchior, 2017). Op basis van de 2500 reacties in de *Volkskrant* is gebleken dat bij de vrouwelijke schrijvers meer dan dertien procent van de reacties persoonlijke aanvallen waren. Een voorbeeld van een denigrerende beschrijving van de vrouwelijke opiniemaker was volgens het onderzoek van de *Volkskrant: columnistje*. Mannelijke auteurs ontvingen daarentegen meer reacties over de inhoud van de artikelen en slechts drie procent was bij de mannelijke schrijvers een directe aanval op de persoon. Om erachter te komen of de beweringen van onder andere Linneman en Melchior (2017) en Citron (2010) juist zijn, wordt in het huidige corpusonderzoek geanalyseerd of er een verschil bestaat in de manier waarop mannen en vrouwen bejegend worden in onlinediscussies op basis van taalintensiverende middelen en sentiment.

Theoretisch Kader

Volgens Schellens (2013) kan de toon van het debat in de politiek gaan over de manier waarop politici met elkaar communiceren in de Tweede Kamer en de woordkeuze en stemverheffing die daarin gebezigd wordt, “maar het kan ook gaan om de toon op internetfora, waar het arsenaal aan scheldwoorden en beledigingen zo groot is geworden dat een zinnige discussie moeilijk wordt” (Schellens, 2013, p. 106). Het huidige corpusonderzoek richt zich op de laatst besproken vorm, dus over de toon van het debat op internetfora. Er heeft sinds het ontstaan van internet een revolutie plaatsgevonden in de structuur van de openbare ruimte en het aantal sites en fora voor politieke discussies is ontelbaar in aantal gestegen (Dahlgren, 2005). Page (1996) is van mening dat door de verhoging van het gebruik van internet en de elektronische communicatietechnologie beschikbare ideeën over de politiek gemakkelijker en sneller toegankelijk zijn. Daarnaast stelt hij dat deze ontwikkeling het aantal discussies zal verhogen. Bink en Massaro (2012) bevestigen dit met hun onderzoek naar “de rol van sociale media en etnische discussieforums bij het betrekken van burgers uit etnische minderheidsgroepen in het Nederlandse publieke debat” (Bink & Massaro, 2012, p. 1). Hieruit is gebleken dat er de laatste jaren steeds meer discussies plaatsvinden via online platforms in Nederland. Daarmee blijkt het analyseren van onlineplatforms momenteel een relevant onderwerp voor onderzoek.

In de inleiding staan enkele voorbeelden genoemd van voorgaande onderzoeken naar het verschil in reageren op mannen en vrouwen. Hieruit bleek dat daar een verschil in zit. Tevens bleek uit het onlangs gepubliceerde onderzoek van Amnesty International (2018) dat er een verschil is in reageren op verschillende soorten personen. De organisatie heeft zestien maanden lang een kwalitatief en kwantitatief onderzoek gedaan naar de manier waarop personen elkaar via Twitter bejegenen. Uit dit onderzoek kwam dat Twitter een onaangename plaats is voor vrouwen en in het bijzonder vrouwen die een donkere huidskleur hebben, transgender of niet hetero zijn of die tot een etnische minderheid behoren. *The Guardian* (2016) heeft onlangs de reacties op de artikelen van 2006 tot en met 2016 geanalyseerd en hieruit bleek dat de tien schrijvers van artikelen die het meest werden lastiggevallen twee zwarte mannen waren en acht vrouwen. De meerderheid van schrijvers die op een nare manier bejegend werden waren in dat onderzoek tevens vrouwen, namelijk tachtig procent.

Het feit dat de onlinewereld in volle groei is, blijkt eveneens uit een onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek uit 2019 over de opkomst en het belang van internet en socialenetwerksites. Uit het artikel kwam naar voren dat 86 procent van de Nederlanders in

2018 dagelijks op het internet zat. Dit in tegenstelling tot 2012, want toen was het internetgebruik van de Nederlandse bevolking nog maar 76 procent. Meer dan de helft van de personen die geen gebruik maken van het internet, zijn 75 jaar of ouder. Uit het onderzoek is daarnaast gebleken dat meer dan 95 procent van de Nederlanders tussen de 12 en 45 jaar geregeld online is. Het lijkt logisch dat de opkomst van het internet en het toenemende gebruik ervan de deelname van personen aan onlinediscussies heeft bevorderd.

Volgens het onderzoek van Brundidge (2010) naar diversiteit in internetgebruik op politieke discussienetwerken is het voor burgers door de ontwikkeling van het internet gemakkelijker om deel te nemen aan discussies. Wanneer een politiek artikel online komt, dan is het immers direct mogelijk voor eenieder om hierop te reageren. De online omgeving is interactief op talloze manieren. Denk bijvoorbeeld aan socialenetwerksites, chatrooms, discussiefora en online blogs. Het gemak en de lage drempel om deze plekken te vinden zorgt “voor een verhoogd aantal mogelijkheden voor personen om deel te nemen aan verschillende politieke contexten” (Brundidge, 2010, p. 685). Het huidige onderzoek richt zich, zoals gezegd, uitsluitend op onlinereacties. Ook de onderzoeken van Dahlgren (2005) en Bink en Massaro (2012) demonstreren dat de afgelopen decennia het aantal publieke discussies op onlinefora zijn gestegen. Bijgevolg is het actueel en van maatschappelijk belang dat het huidige onderzoek zich richt op de internetomgeving.

Colby (2017) geeft over onlinediscussies aan dat iedere discussie normaliter bestaat uit een originele post die soms een provocerende verklaring bevat en waar vervolgens andere deelnemers op kunnen antwoorden of reageren. Voor de reageerders op artikelen over aansprekende onderwerpen is het mogelijk om anoniem een reactie te plaatsen en het blijkt dat de anonimiteit op het internet ervoor zorgt dat internetgebruikers online meer agressief gedrag vertonen dan zij in de echte wereld zouden durven (Kowalski et al., 2008). Een aantal daarvan kan men scharen onder de term gevoelige onderwerpen. Volgens Lavrakas (2008) is er geen breed geaccepteerde definitie van het begrip gevoelige onderwerpen. Gevoelige onderwerpen kunnen beschreven worden als beladen onderwerpen, waar veel emoties bij komen kijken.

Uit een onderzoek van Veugelers en Schuitema (2013) naar controversiële onderwerpen in het onderwijs kwam de definitie naar voren dat het onderwerpen betreft die de identiteit van de leerlingen zelf raken en waar verschillende opvattingen en meningen over zijn, ook tussen de leerlingen onderling. Een onderwerp kan ook gevoelig zijn wanneer er leerlingen zijn met een mening die sterk afwijkt van die van de docent. Voorbeelden van gevoelige thema's in het huidige onderzoek zijn: vuurwerkverbod, klimaatdemonstratie,

seksisme, racisme, uitbreiding Lelystad Airport, lerarentekort, minder vlees eten, kindervaccinatie, Zwarte Piet, #metoo en donorwet. Andere onderwerpen in dit onderzoek die daar niet onder vallen zijn bijvoorbeeld: de Luizenmoeder en toerisme in Amsterdam.

Zoals al eerder gezegd is er sprake van een verharding van de taal op internetfora (Schellens, 2013). De anonimiteit lijkt daar een versterkende rol in te spelen (Kowalski et al., 2008). De verharding van het debat heeft een zorgelijke kant. In een democratische samenleving is het goed dat mensen overal hun mening over mogen geven, maar het is de vraag of het daarbij nodig is dat het taalgebruik steeds scherper wordt. Een verhard debat kan namelijk ook personen uitsluiten van het debat. Het is de vraag of die verharding in de richting van mannelijke of vrouwelijke zenders anders uitpakt. In deze debatten waarin het taalgebruik aan het verharden is, hebben de reageerders de mogelijkheid taalintensiverende middelen te gebruiken. Taalintensiverende middelen worden in het huidige onderzoek gebruikt om de verschillen in reacties op mannen en vrouwen te onderzoeken. Een voorbeeld van een taalintensiveerder is genoemd in de inleiding. Uit het onderzoek van de *Volkskrant* bleek dat vrouwen vaker persoonlijk werden aangevallen, bijvoorbeeld denigrerende taalintensiveerders als *columnistje* en *meisje* (Linneman & Melchior, 2017).

Volgens Bowers (1963) is taalintensiviteit de kwaliteit van de taal die aangeeft in welke mate de houding van een spreker tegenover een concept afwijkt van neutraliteit. Dit betekent dat woordgebruik een taalintensiveerder is als het kan worden weggelaten in een zin, of als een woord kan worden vervangen door een afgezwakte variant. De definitie van Schuring (2017) komt deels overeen met die van Bowers (1963). Taalintensiveerders worden gebruikt om het standpunt van een schrijver extra te benadrukken (Schuring, 2017). Het is mogelijk om die kracht te versterken (intensiveren) of te verzwakken (extensiveren). De onderzoeker Schellens (2013) verstaat onder taalintensiverende middelen woorden, zinnen of leestekens die een mening kracht bijzetten. Een uitdrukking is een taalintensiverend middel als je hetzelfde op een andere manier kan zeggen, maar op een minder krachtige manier. Het huidige onderzoek heeft zich gericht op taalintensiveerders die de kracht van een standpunt versterken.

Taalintensiveerders hebben door de jaren heen een grote groei doorgemaakt. Volgens Hoeksema (2011) werd er in de jaren 500 tot en met 1500 nauwelijks gebruik gemaakt van taalintensiverende middelen in het taalgebruik. Tot en met de late middeleeuwen werd er maar van een aantal taalintensiverende woorden gebruik gemaakt in het dagelijks leven, de woorden: *hard*, *utermaten*, *grotelijks* en *zeer*. Op dit moment bestaan er talloze soorten taalintensiverende middelen en blijft het niet meer bij vier frequente woorden. Meerdere

wetenschappers hebben getracht om logische categoriseringen te maken voor de taalintensiverende middelen. Een voorbeeld van een analysemodel gecreëerd door Renkema (1997) heeft drie hoofdcategorieën. *Lexicale intensiveerders* definieert hij als intensiveerders die weggelaten kunnen worden in een tekst. Dan staat er nog hetzelfde, alleen dan minder versterkt. De tweede hoofdcategorie van Renkema heet *semantische intensiveerders*. Dit zijn intensiveerders die vervangen kunnen worden in een zin om minder kracht te zetten, maar hetzelfde te laten betekenen. De derde en laatste hoofdcategorie van Renkema is *stilistische intensiveerders*. Deze categorie is een combinatie tussen de categorieën en kan worden herschreven of weggelaten om zo de boodschap minder kracht bij te zetten.

Vandaag de dag zijn intensiverende middelen niet meer weg te denken uit de Nederlandse taal. Liebrecht (2015) heeft een onderzoek gedaan naar het gebruik van intensiveerders in Nederlandse columns op het internet en zij vond hier “een gemiddelde van 3.85 intensiveerders per 100 woorden” (Liebrecht, 2015, p. 103). Dit hoge aantal werd door Liebrecht (2015) verwacht, omdat op het internet in tegenstelling tot bijvoorbeeld artikelen in kranten, er vaak geen eindredactie bestaat die de teksten nogmaals naloopt. De impulsiviteit en spontaniteit bij de zenders van de onlinereacties is hoog. Het is mogelijk om een reactie te typen in emotie en vervolgens is de reactie met een klik op de muis verstuurd. Hierdoor verwacht Liebrecht (2015) dat internetteksten meer taalintensiveerders bevatten dan bijvoorbeeld krantenteksten. Deze constatering bleek tevens uit het onderzoek van Pander Maat (2004). Zijn onderzoek bevestigt dat kranten minder intensiverende middelen bevatten dan onlinereacties.

In het huidige corpusonderzoek is er een andere categorisering gemaakt voor het indelen van taalintensiveerders. Op basis van Liebrecht (2015) is er een onderscheid gemaakt tussen: *intensiverende woordsoorten*, *intensiverende stijlfiguren*, *intensiveren op syntactisch niveau en intensiverende typografie*. Tabel 3 tot en met Tabel 6 zijn verduidelijkingen van de verschillen tussen deze categorieën. Waar taalintensiveerders de stijl en de woordsoorten analyseert, is het criterium sentiment bedoeld om te bepalen of de inhoud van een reactie positief of negatief genoemd kan worden. Het sentiment van een reactie kan namelijk een grote rol spelen in de manier waarop volgende lezers tegen het opinieartikel aankijken. De toon van de reactie van een consument en of deze positief of negatief is, heeft volgens Liebrecht (2015) en Reichheld en Scheffter (2000) namelijk een aanzienlijke invloed op het gedrag, perceptie en attitude van personen die de onlinereacties lezen. Dit maakt dat het onderzoeken van het sentiment van onlinereacties voor de wetenschap van groot belang is. In het onderhavige onderzoek gaat het om de vraag, of er in de reacties op opinies van mannen

of vrouwen in positief of negatief opzicht verschillen zijn vast te stellen.

In het onderzoek van Ackermans, Geleijnse, Jijkoun, Laan, Rijke en Weerkamp (2013) is software gebruikt om consumentenreacties met betrekking tot het criterium sentiment automatisch te analyseren, dit door middel van een automatische woordenlijst met negatieve en positieve woorden. In het huidige onderzoek is er echter geen gebruik gemaakt van een automatische analyse, want deze methode brengt ook nadelen met zich mee. Het taalgebruik vandaag de dag is namelijk complex. Negatieve woorden worden meer dan eens gebruikt om een positieve uitlating te doen. Een expliciet voorbeeld hiervan is: *verschrikkelijk mooi*. Dit is een negatief bijvoeglijk naamwoord dat een positief zelfstandig naamwoord verder versterkt en intensiveert. Vanzelfsprekend zijn er nog voorbeelden te geven van taalgebruik, waarbij het gaat om de nuances. Denk bijvoorbeeld aan sarcastische opmerkingen of het gebruik van een metafoor. In het huidige onderzoek is gekozen voor een analyse door studenten om op deze manier zorgvuldigheid te waarborgen bij het analyseren van de onlinereacties en de nuances zo goed mogelijk te ondervangen.

Om uit te leggen, hoe taalintensiveringen en het sentiment in het corpusonderzoek toegepast worden, hierbij een citaat uit *Elsevier* (2019) van Simon Rozendaal: “Klimaatdebat is door en door verziekt. In beschaafd gezelschap mag je niet zeggen dat je twijfelt of de opwarming van de aarde wel volledig op het conto van de mens is te schrijven. Dan word je verbannen naar het eiland voor mensen die niet deugen” (Simon Rozendaal. *Elsevier Weekblad*, 11-3-2019). Tabel 1 in Bijlage 1 laat zien in welke categorie deze intensiveringen volgens het huidige corpusonderzoek zouden vallen. Daarnaast drukt het citaat ook het sentiment van de schrijver uit. Het sentiment van de schrijver van het citaat kan bestempeld worden als negatief. Door de taalintensiveringen wordt hier kracht bijgezet en is een diepere analyse in verschillen mogelijk. Op die manier worden de reacties vergeleken op mannelijke of vrouwelijke zenders. De maatschappelijke relevantie van het onderzoek is een beter beeld krijgen van het verschil in taalgebruik richting mannen en vrouwen op internetfora.

De hoofdvraag in dit onderzoek is dus: *Wat is het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en vrouw uitgedrukt in sentiment en taalintensiverende middelen?* Daarnaast zijn er drie deelvragen geformuleerd. De eerste deelvraag is: *Verschilt het sentiment in reacties op mannen en vrouwen?*

De tweede deelvraag is: *Verschilt het aantal intensiveerders in reacties op mannen en vrouwen?*

De derde deelvraag is: *Worden er andere intensiveerders gebruikt in reacties op mannen en vrouwen?*

Methode

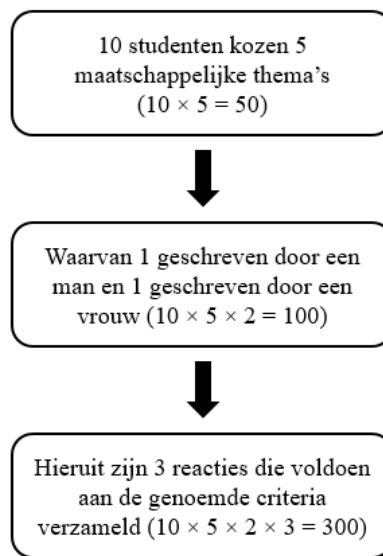
Materiaal

Een corpusonderzoek is een empirische onderzoeksstrategie waarbij bestaande en authentieke teksten of transcripten op een objectieve en systematische manier door codeurs worden geanalyseerd. De standpunten waar ons onderzoek zich op richt, gaan in op onderwerpen die spelen in de Nederlandse maatschappij.

Tien bachelorstudenten van de studie Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Radboud Universiteit in Nijmegen hebben dit onderzoek uitgevoerd. Elke student heeft los van elkaar vijf maatschappelijke thema's gekozen. De onderzoekers waren vrij in hun themakeuze en overlap tussen thema's was toegestaan. Per thema hebben de tien onderzoekers twee artikelen met daarin de opvatting van de schrijver over dat specifieke thema op internetfora gekozen, waarvan er een geschreven moest zijn door een man en een door een vrouw. Voorbeelden van internetfora in het huidige corpusonderzoek zijn columns en opiniestukken op sites als www.facebook.com, www.nrc.nl, www.volkskrant.nl en www.telegraaf.nl. Het moest volstrekt duidelijk zijn voor de lezers van het opiniestuk van welk geslacht de schrijver van het artikel is. Daarom is het van belang dat het geslacht van de schrijver van het opiniestuk goed zichtbaar was. Dit was te zien aan de naam van de schrijver en het is mogelijk dat er een foto van de schrijver aanwezig was in het artikel. In het onderzoek is alleen gekeken naar opiniemakers die niet algemeen bekend zijn in Nederland, waar geen al te uitgesproken mening over bestaat en waar geen vaststaande ideeën over bestaan. Een voorbeeld van een persoon die niet in het corpusmateriaal voor mag komen is Sylvana Simons. Er zijn meerdere criteria waar het corpusmateriaal aan moet voldoen. Alle vereisten zijn in groepsverband gemaakt en vervolgens duidelijk naar alle deelnemers gecommuniceerd om de overeenstemming tussen de onderzoekers te vergroten.

In totaal zocht elke student naar tien verschillende opiniestukken op internet over vijf verschillende thema's. Vijf van de gevonden artikelen gaven de visie weer van een vrouwelijke schrijver en vijf die van een mannelijke schrijver. Het onderzoek richt zich op de eerste drie reacties op de gekozen artikelen, die ingaan op de mening of op de persoon van de schrijver. De reactie moest uit minimaal 40 woorden bestaan om te worden meegenomen in het huidige corpusmateriaal. Daarnaast moesten de gekozen artikelen en reacties gepubliceerd zijn in de jaren 2016 tot en met 2019. De selectie was dus niet random, want een reactie moest aan verschillende criteria voldoen om geselecteerd te worden in het huidige onderzoek.

Figuur 1 is een verduidelijking van het corpusmateriaal en hier is het op een systematische manier zichtbaar dat het materiaal in totaal uit 300 eenheden bestaat.

Figuur 1. Verduidelijking van het corpusmateriaal

Vijftig procent van het corpusmateriaal, dus 150 reacties waren een respons op een mannelijke opiniemaker en vijftig procent van de reacties waren een respons op een vrouwelijke opiniemaker.

Procedure

Hieronder wordt aangegeven volgens welke procedure het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en het standpunt van een vrouw op gevoelige onderwerpen is geanalyseerd in het huidige corpusonderzoek. De eerste stap van de procedure was dat elke onderzoeker per zelf verzamelde reactie in het gezamenlijke SPSS-bestand aangaf of de reactie op het opiniestuk geschreven was door een man of door een vrouw. De volgende stap was om de woorden te tellen en dit aantal aan te geven in het SPSS-bestand. De onderzoekers hebben de woorden van de reacties geteld in het programma Google Docs, want het bleek dat er een verschil in het aantal woorden ontstond bij het gebruik van een ander soort programma zoals Microsoft Word. Om de validiteit te verhogen is de keuze gemaakt om alle tien de studenten hetzelfde programma te laten gebruiken.

Vervolgens hebben de onderzoekers de variabele Sentiment gecodeerd van de eigen dertig reacties en de dertig reacties van een andere onderzoeker. Volgens Wieringa (2009) is

evaluatief taalgebruik veel aanwezig in discussies en debatten, “waarbij discussianten evaluatieve termen kunnen gebruiken met als doel de discussie te winnen dan wel het publiek te overtuigen van de juistheid van hun standpunt” (Wieringa, 2009, p. 214). Evaluaties zijn meningen van de schrijvers van reacties en deze komen naar voren in woorden. Evaluatief woordgebruik in een reactie zet een bericht kracht bij en laat de houding of het gevoel van de schrijver zien ten opzichte van het standpunt van de opiniemaker. Een voorbeeld van een evaluatief stuk van een reactie uit het corpusmateriaal is: *Wat een ongelooflijk slecht en denigrerend stuk. Die een serieus probleem in onze maatschappij wegschuift als overwegend zeikerig geheel door mensen met dubbele maatstaven.* In deze twee zinnen komt het oordeel van de schrijver over deze kwestie duidelijk naar boven, zijn attitude is negatief ten opzichte van het standpunt en dit is te zien aan de woorden: *ongelooflijk slecht, denigrerend, zeikerig, dubbele maatstaven.*

In eerste instantie was er door de onderzoekers voor gekozen om het sentiment te coderen in een tienpunts- Likertschaal waarbij 1 een ontzettend negatieve reactie was ten opzichte van het opiniestuk en 10 een uitermate positieve reactie. De reden hiervoor was dat op deze manier de nuances in de verschillende reacties beter te meten zou zijn. In het huidige corpusonderzoek hebben de onderzoekers toestemming gekregen om een Cohen's Kappa uit te voeren om de intercodeursbetrouwbaarheid tussen de variabele Sentiment 1 en de variabele Sentiment 2 te berekenen. De Cohen's Kappa en dus de maat van overeenkomst tussen de beoordelingen bleek echter te laag. Daarom is er vervolgens voor gekozen om de variabele Sentiment om te schalen naar een variabele met een nominaal meetniveau. Wat voorheen 1 tot en met 5 op de tienpunts- Likertschaal was, werd omgezet naar 1. Dit betrof de negatieve sentimenten. Vervolgens zijn 6 tot en met 10 op de tienpunts- Likertschaal omgezet naar 2 met een nominaal meetniveau en dit betrof de positieve sentimenten over de reacties. Door middel van deze omzetting is de betrouwbaarheid van het huidige corpusonderzoek verhoogd.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele ‘Sentiment’ was vervolgens acceptabel: $\kappa = .56, p < .001$.

Door middel van het coderen van de taalintensiverende middelen die gebruikt zijn in de reacties op de opiniemakers, kan er antwoord worden gegeven op de deelvraag: *Wordt er meer gebruik gemaakt van intensiverders in reacties op mannen en vrouwen?* En op de deelvraag: *Worden er andere intensiverders gebruikt in reacties op mannen en vrouwen?*

De onderzoekers hebben de eigen reacties gecodeerd op de variabele Sentiment en Type Intensiveerder en tevens de reacties van een andere onderzoeker, gebaseerd op de alfabetische volgorde van de achternamen van de deelnemers. Voor de officiële codering van

het corpusmateriaal heeft de groep gezamenlijk een oefenronde gedaan om de kans te vergroten dat de codeurs op één lijn zaten in de codering van het sentiment en de taalintensiverende middelen. De begeleider had voor de oefenronde vier reacties van personen op internet verzameld die niet in het corpusmateriaal voorkwamen. In Tabel 2 in Bijlage 2 zijn twee van de vier reacties bijgevoegd om op deze manier een duidelijk beeld te schetsen van het oefenmateriaal. De manier van aanpak was dat de onderzoekers de reacties lazen en vervolgens individueel besloten wat het sentiment van de reactie was en of er sprake was van een taalintensivering. Vervolgens werd bepaald in welke categorie deze codering hoorde. Naderhand werd dit klassikaal besproken en aldus werd het duidelijker voor de onderzoekers, wanneer iets een intensivering was en ook waarop gelet moest worden bij de daadwerkelijke coderingen van het corpusmateriaal. Het was bijvoorbeeld van belang voor de codeurs om te letten op het feit dat het mogelijk was dat er variabelen in de reacties voorkwamen die niet versterkend werkten en daarom niet gecodeerd moesten worden. Tijdens de oefenronde hebben de codeurs bepaald onder welke categorie van geïntensiveerd taalgebruik de intensiverders onderverdeeld zouden worden. Op basis van het onderzoek van Liebrecht (2015) kwamen de onderzoekers uit op vier variabelen met een nominaal meetniveau: *intensiverende woordsoorten, stijlfiguren, syntactische intensiveringen en typografie*.

Intensiverende woordsoorten kunnen een voorvoegsel, bijwoord van frequentie, bijwoord van kwantiteit, bijwoord van modaliteit, telwoord, zelfstandig naamwoord en werkwoord zijn. In het huidige onderzoek is er gekozen om woordsoorten op te splitsen in vijf verschillende variabelen: *zelfstandige naamwoorden, werkwoorden, adverbialen (bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden), affixen en overig*. Tabel 3 is een verduidelijking van de intensiverende woordsoorten aan de hand van voorbeelden uit het huidige corpusmateriaal. Tussen haakjes staat de verdieping van de taalintensivering, er is echter in het huidige corpusonderzoek alleen een onderscheid gemaakt tussen de bovenstaande vijf variabelen.

Tabel 3. *Voorbeelden van taalintensiverende woordsoorten*

Voorbeeld uit corpusmateriaal	Herschrijving zonder de taalintensivering	Type variabele
Waarom alleen <u>altijd</u> de negatieve kant in de media belichten Nynke?	Waarom alleen de negatieve kant in de media belichten Nynke?	Adverbialen (bijwoord van frequentie)
Vervolgens oordelen over een juiste groep toeristen is <u>helemaal belachelijk</u> .	Vervolgens oordelen over een juiste groep toeristen is belachelijk.	Adverbialen (bijwoord van kwantiteit) en zelfstandig naamwoord
Wat hij schrijft weten wij <u>uiteraard</u> ook.	Wat hij schrijft weten wij ook.	Adverbialen (bijwoord van modaliteit)
Hij denkt dat studenten maximaal lenen om later lekker te gaan <u>uitvreten</u> als <u>sloeberkunstenaar</u> met laag inkomen zodat ze niks terug hoeven te betalen.	Hij denkt dat studenten maximaal lenen om later te gaan werken voor een beroep met een laag inkomen zodat ze niks terug hoeven te betalen.	Werkwoord en zelfstandig naamwoord

De volgende variabele met een nominaal meetniveau die geanalyseerd is, was intensiverende stijlfiguren. Onder deze categorie vallen: *vergelijking, uitdrukking, beeldspraak, hyperbool, litotes, herhaling, exclamatie en ironie*. In het huidige onderzoek is ervoor gekozen om intensiverende stijlfiguren op te splitsen in twee verschillende variabelen: *ironie en overig*. Tabel 4 is een verduidelijking van de intensiverende stijlfiguren aan de hand van voorbeelden uit het huidige corpusmateriaal.

Tabel 4. *Voorbeelden van taalintensiverende stijlfiguren*

Voorbeeld uit corpusmateriaal	Herschrijving zonder de taalintensivering	Type variabele
Maar z'n columns zeggen <u>alles</u> met als conclusie een naargeestig persoon die (inherent) niet zou misstaan op de kieslijst van het FvD	Maar z'n columns zeggen veel met als conclusie een naargeestig persoon die (inherent) niet zou misstaan op de kieslijst van het FvD	Overig (hyperbool)
Begrijp <u>niet goed</u> wat van der Galien daar mee wil hoor	Begrijp niet wat van der Galien daar mee wil hoor	Overig (litotes)
De ' <u>stoere</u> ' taal van onze premier.	Wat een zwakke taal van onze premier.	Ironie
<u>Juist</u> omdat we omnivoor zijn, kunnen we ook zonder vlees.	Omdat we omnivoor zijn, kunnen we ook zonder vlees.	Overig (exclamatie)
Theo doet niet anders dan <u>natte winden laten</u> .	Theo is een lafaard.	Overig (uitdrukking)

Een andere variabele met nominaal meetniveau is intensiveren op syntactisch niveau en hieronder valt: *ellips, retorische vraag, gebiedende wijs, verbindingswoorden en vooropplaatsing*. Tabel 5 is een verduidelijking van intensiveren op syntactisch niveau. De onderzoekers hebben er uiteindelijk voor gekozen om van Liebrecht (2015) af te wijken en om deze variabele niet mee te nemen in het huidige corpusonderzoek. De beslissing had meerdere oorzaken, op de eerste plaats waren er logistieke en praktische overwegingen om de variabele intensiveren op syntactisch niveau niet te coderen. Het huidige onderzoek is in een beperkte tijdsomvang uitgevoerd en het onderzoek bestond uit 300 eenheden, dit is een tamelijk klein corpus voor een zeer gedetailleerde categorisering. De kans bestond dat er doordat het huidige onderzoek relatief klein was, te weinig data per subcategorie zouden bestaan. De reden voor de toelichting van intensiveringen op syntactisch niveau is dat er

onduidelijkheid en overlap in de subcategorie intensiveren op syntactisch niveau en intensiverende stijlfiguren bestond. De retorische vraag is bijvoorbeeld in het huidige corpusonderzoek gecodeerd als een stijlfiguur. Er was echter veel talige scholing nodig om de variabele intensiveren op syntactisch niveau goed te coderen door de onderzoekers. Al met al is vanwege de te grote complexiteit en de kans op geringe mogelijke bijdrage aan de resultaten ervoor gekozen om intensiveren op syntactisch meetniveau niet te coderen in het huidige corpusonderzoek.

Tabel 5. *Voorbeelden van intensiveren op syntactisch niveau*

Voorbeeld uit corpusmateriaal	Herschrijving zonder de taalintensivering	Type variabele
<u>Nu over plofkippen!</u>	We gaan het hebben over plofkippen.	Gebiedende wijs
Waarom reageer je altijd zo lomp als mensen commentaar hebben op je opinie? <u>Kan je toch ook op een nette manier doen?</u>	Waarom reageer je altijd zo lomp als mensen commentaar hebben op je opinie? Dit kan ook op een nette manier.	Retorische vraag
<u>Uiteraard</u> bestaan er uitzonderingen op strenge regels, maar zoveel als er momenteel onder een microscoop liggen is te bizar voor woorden.	Er bestaan uitzonderingen op strenge regels, maar zoveel als er momenteel onder een microscoop liggen is te bizar voor woorden.	Vooropplaatsing
<u>Zowel</u> door blanke <u>als</u> gekleurde vrienden.	Blank en gekleurde vrienden.	Verbindingswoorden

Een andere, onderscheidende variabele van een intensiverend middel is intensiverende typografie. Onder intensiverende typografie valt: *kapitalen, nadrukstrepen, accent en leesteken*. In het huidige onderzoek hebben de onderzoekers ervoor gekozen om deze

variabele niet verder op te splitsen in de codering. Tabel 6 is een verduidelijking van de intensiverende typografie aan de hand van voorbeelden uit het huidige corpusmateriaal.

Tabel 6. *Voorbeelden van taalintensiverende typografie*

Voorbeeld uit corpusmateriaal	Herschrijving zonder de taalintensivering	Type variabele
Of anders een <u>héél</u> stevig gesprek en een fysieke aanmoediging	Of anders een heel stevig gesprek en een fysieke aanmoediging	Typografie (accenten)
Ten eerste is er, als iemand die het milieu zeer belangrijk vindt er een makkelijke weg uit deze <u>kilometer-te-hard-hel</u> .	Ten eerste is er, als iemand die het milieu zeer belangrijk vindt er een makkelijke weg uit deze kilometer te hard hel.	Typografie (nadrukstrepen)
Liever iemand naast me met n pil op dan zo'n zatlap!!!	Liever iemand naast me met n pil op dan zo'n zatlap.	Typografie (leestekens)
Laat <u>DAT</u> nu net het punt zijn.	Laat dat nu net het punt zijn.	Typografie (kapitalen)

Het was mogelijk dat een taalintensiverend middel onder meerdere categorieën zou vallen in het huidige onderzoek. Bijvoorbeeld in de volgende zin: *maar het gaat om de hoeveelheid toeristen op een héél klein gebied*. Héél valt namelijk onder de variabele Woordsoorten, want het is een bijwoord van kwantiteit, maar het moest ook gecodeerd worden onder de variabele Typografie. Daarnaast was het mogelijk dat meerdere woorden samen een taalintensiverend middel zijn, terwijl ze los van elkaar de zin niet zouden versterken. Dit geldt dan als 1 intensiverend middel in het huidige corpusonderzoek. Bijvoorbeeld in de volgende uitspraak: *maakt de situatie alleen maar erger*. Door het weglaten van beide woorden wordt de taalintensivering verminderd.

Vervolgens is er door de onderzoekers besloten om nog een variabele toe te voegen, want op deze manier was het mogelijk om meer statistische toetsen uit te voeren. Het totaal aantal intensiverders per reactie zijn geteld. Hierna is er door middel van een formule het

gemiddelde aantal intensiveerders per 100 woorden van elke reactie berekend. Dit is gedaan omdat de kortste reactie uit het huidige corpusmateriaal bestond uit 38 woorden en de langste reactie bestond uit 612 woorden. Door de variabele Aantal intensiveerders per 100 woorden van de reactie met een ratio meetniveau toe te voegen, kon er een t-test worden uitgevoerd om op deze manier meer duidelijkheid te schetsen over de hoeveelheid van intensiveerders per reactie.

De coderingen zijn op basis van Liebrecht (2015) uitgevoerd door de onderzoekers om de betrouwbaarheid van de dubbelcoderingen te verhogen. Naderhand is de intercodeursbetrouwbaarheid van de variabelen gemeten door middel van de interbeoordelaarscoëfficiënt Cohen's Kappa. Hieruit bleek dat deze te laag was en daarom zijn de codeurs bij elkaar gaan zitten om de verschillen in coderingen te bekijken en vervolgens samen tot een verbetering in de coderingen te komen, dit betekent dat de coderingen niet geheel onafhankelijk van elkaar zijn uitgevoerd. Hierbij de Cohen's Kappas van de tweede ronde.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Zelfstandige naamwoorden' was adequaat $\kappa = .70, p < .001$.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Werkwoorden' was adequaat $\kappa = .70, p < .001$.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Adverbialen' was adequaat $\kappa = .71, p < .001$.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Affixen' was acceptabel $\kappa = .62, p < .001$.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Woordsoort Overig' was adequaat $\kappa = .72, p < .001$.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Ironie' was adequaat $\kappa = .74, p < .001$.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Stijlfiguren Overig' was adequaat $\kappa = .70, p < .001$.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Typografie' was adequaat $\kappa = .79, p < .001$.

Statistische toetsing

De statistische toets die gebruikt is om antwoord te geven op de onderzoeksvraag is de Chi-kwadraat toets. Hiermee is het mogelijk om de samenhang tussen twee nominale

variabelen te toetsen. Dus de samenhang tussen de variabele Geslacht met nominaal meetniveau en de variabele Sentiment met nominaal meetniveau. Vervolgens is er een independent samples t-test uitgevoerd om de twee gemiddelden van de variabele Sentiment met nominaal meetniveau en de variabele Aantal intensiverders per 100 woorden met reactie met een ratio meetniveau te vergelijken. Tevens is er een Independent samples t-test uitgevoerd om de variabele Geslacht met nominaal meetniveau te vergelijken met de variabele Aantal intensiverders per 100 woorden per reactie met een ratio meetniveau te vergelijken. Tot slot is er een Chi-kwadraat toets uitgevoerd om te analyseren of er samenhang bestond tussen de variabele Type intensiverder met nominaal meetniveau en de variabele Geslacht in het huidige corpusonderzoek.

Resultaten

Er is een Chi-kwadraat toets uitgevoerd om te toetsen of er een significant verband bestaat tussen de variabele Sentiment van de reactie en de variabele Geslacht van de opiniemaker. Uit de χ^2 -toets tussen Sentiment van de reactie en Geslacht van de opiniemaker bleek geen verband te bestaan ($\chi^2(1) = 1.06, p = .304$). Uit de Chi-kwadraat toets bleek dus dat er niet significant vaker positief of negatief werd gereageerd op mannelijke dan wel vrouwelijke opiniemakers. In Tabel 7 staan de frequenties van de variabele Geslacht van de opiniemaker en de variabele Sentiment van de reactie.

Tabel 7. *Frequenties van Sentiment van de reactie (positief of negatief) tegenover Geslacht (man of vrouw) van de opiniemaker*

	Vrouw	Man	Totaal
Negatief	112a (75%)	104a (69%)	216 (72%)
Positief	38a (25%)	46a (31%)	84 (28%)
Totaal	150 (100%)	150 (100%)	300 (100%)

Uit een *t*-toets van Geslacht van de opiniemaker op Aantal geïntensiveerde woorden per reactie bleek er geen significant verschil te zijn tussen het geslacht van de opiniemaker en het aantal gebruikte taalintensiveerders per 100 woorden van de reactie ($t(298) = 1.06, p = .372$). In Tabel 8 staan de gemiddelde en de standaarddeviatie van het Geslacht van de opiniemaker ten opzichte van het Aantal intensiveerders per 100 woorden.

Tabel 8. *Gemiddelden en standaarddeviaties van Geslacht van de opiniemaker vs. Aantal intensiveerders per 100 woorden per reactie*

Geslacht	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>
Vrouw	9.66	6.23	150
Man	8.93	5.62	150

Als toevoeging is er nog een Independent samples t-test uitgevoerd voor variabelen Aantal geïntensiveerde woorden en Geslacht van de opiniemaker, waarbij de data gesplitst is op variabele Sentiment (positief en negatief). Uit deze toets bleek geen significant verschil in het aantal gebruikte taalintensiveerders binnen negatieve reacties op vrouwelijke of

mannelijke opiniemakers ($t(214) = 1.23, p = .220$). Ook bleek geen significant verschil te bestaan in het aantal gebruikte taalintensiveerders binnen positieve reacties op vrouwelijke of mannelijke opiniemakers ($t(82) = .123, p = .902$). In Tabel 9 is te zien dat er een licht verschil gevonden is in gemiddelden bij een negatief sentiment, bij een positief sentiment zijn de gemiddelden ongeveer gelijk. De beschrijvende data voor deze toets is terug te vinden in Tabel 9.

Tabel 9. *Gemiddelden en standaarddeviaties van Aantal intensiveerders per 100 woorden per reactie op Geslacht, gesplitst op Sentiment van de reactie (positief of negatief)*

	Vrouw	Man	N
Negatief sentiment	10.06 (6.49)	9.07 (5.24)	216
Positief sentiment	8.46 (5.25)	8.62 (6.45)	84

Tevens is er een Chi-kwadraat toets uitgevoerd om te testen of er een significant verband bestaat tussen de variabele Type intensiveerder en de variabele Geslacht van de opiniemaker. Uit de χ^2 -toets tussen Type intensiveerder en Geslacht van de opiniemaker bleek geen verband te bestaan ($\chi^2(7) = 2.83, p = .900$). Een bepaald Type intensiveerder kwam dus niet vaker voor bij de vrouwelijke opiniemaker dan bij de mannelijke opiniemaker of vice versa.

Tabel 10. *Frequenties Type intensiveerders per Geslacht*

	Vrouw	Man	Totaal
Zelfstandig naamwoorden	163a (14%)	167a (14%)	330 (14%)
Werkwoorden	111a (10%)	99a (9%)	210 (9%)
Adverbialen	352a (31%)	376a (32%)	728 (32%)
Affixen	11a (1%)	13a (1%)	24 (1%)
Woordsoort overig	71a (6%)	85a (7%)	156 (7%)
Ironie	45a (4%)	43a (4%)	88 (4%)
Stijlfiguren overig	255a (22%)	248a (21%)	503 (22%)
Typografie	130a (11%)	133a (11%)	263 (11%)
Totaal	1138 (100%)	1164 (100%)	2302 (100%)

Conclusie

In het huidige corpusonderzoek is getracht te achterhalen of er een verschil in onlinereacties bestaat op mannelijke of vrouwelijke opiniemakers.

De eerste deelvraag was: *Verschilt het sentiment in reacties op mannen en vrouwen?* Uit de resultaten van de Chi-kwadraat toets bleek er geen significant verband te bestaan tussen het geslacht van de opiniemaker. Er is dus niet gevonden, dat er op vrouwen positiever of negatiever gereageerd werd dan op mannen.

De tweede deelvraag was: *Verschilt het aantal intensiverders in reacties op mannen en vrouwen?* Uit de resultaten van de statistische Independent sample t-test bleek er geen significant verschil te zijn met betrekking tot het geslacht van de opiniemakers en het aantal intensiverders per 100 woorden van de onlinereactie. Vervolgens is als toevoeging nog een t-test uitgevoerd om te onderzoeken of er een verschil bestond in het sentiment van de zenders richting mannen als vrouwen. Er was een verschil te zien in de tabel, de reacties op de vrouwelijke opiniemakers leken vaker een negatief sentiment te hebben en het positieve sentiment was in Tabel 9 gelijk aan elkaar. Het verschil bleek echter niet significant te zijn.

De derde deelvraag was: *Worden er andere intensiverders gebruikt in reacties op mannen en vrouwen?* Uit de resultaten van de statistische Chi-kwadraat toets bleek er geen significant verband te bestaan tussen de variabele Geslacht van de opiniemaker en de variabele Type intensiveerder.

De hoofdvraag luidde als volgt: *Wat is het verschil in onlinereacties op een standpunt van een man en vrouw uitgedrukt in sentiment en taalintensiverende middelen?* Uit de analyse in het huidige corpusonderzoek bleek dat er geen verband of verschil bestond in onlinereacties op een standpunt van een man of vrouw op basis van intensiverende middelen of sentiment.

Discussie

In het huidige corpusonderzoek bleek er geen verschil in reactie te zijn van reageerders op mannelijke en vrouwelijke opiniemakers op internetfora. Uit het onderzoek van Citron (2010) bleek een verhoogde mate van persoonlijke aanvallen en haatdragende reacties richting vrouwen, maar de geaardheid en de etnische achtergrond van de personen speelden ook hier ook een rol. Uit een onderzoek van Amnesty International (2018) bleek dat er in het bijzonder op Twitter heftig werd gereageerd op vrouwen die een donkere huidskleur hebben, een andere geaardheid hebben dan hetero of tot een etnische minderheid behoren. Dezelfde soort resultaten kwam uit het onderzoek van *The Guardian* (2016) waar tien jaar aan reacties is geanalyseerd. Hieruit bleek dat acht van de tien meest negatief bejegende schrijvers vrouwen waren en twee daarvan waren zwarte mannen. Wanneer in het huidige onderzoek meer factoren die kunnen leiden tot agressief gedrag op internet meegenomen waren, behalve geslachtsverschillen, was er wellicht een significante uitkomst geweest. Anderzijds betekent het resultaat wellicht, dat de emancipatie in onze maatschappij ondertussen in een gevorderd stadium is en sekseverschillen geen grote rol meer spelen. Door meer parameters in het onderzoek samen te voegen, zou er wellicht wel een verschil in reactie gevonden worden, maar het zou minder helder zijn wat dat te maken zou hebben met enkel en alleen geslachtverschil.

Er is in het huidige onderzoek door de onderzoekers gekozen voor opiniemakers die niet bekend zijn in Nederland. Dit kan mogelijk een invloed hebben gehad op de resultaten. Als de naam van de opiniemaker klein in beeld was in het artikel, dan kan het zijn dat de lezers en reageerders op de artikelen niet eens door hebben gehad door wat het geslacht van de schrijver was. Het kan zijn dat dit bij bekende opiniemakers duidelijker naar voren was gekomen.

Daarnaast hebben de codeurs in het huidige onderzoek naar artikelen van opiniemakers gezocht via meerdere en verschillende internetfora. Voorbeelden hiervan zijn www.facebook.com en www.nrc.nl. In voorgaande onderzoeken is dit niet gebeurd en is er vaak gebruik gemaakt van een sterke begrenzing van het onderzoeksmateriaal binnen het gekozen medium. Bijvoorbeeld in het onderzoek van *de Volkskrant* zijn 2.500 reacties alleen uit deze krant geanalyseerd en hieruit bleek dat vrouwen feitelijk vaker persoonlijk werden aangevallen dan mannen (Linneman & Melchior, 2017). Het onderzoek van *The Guardian* (2016) heeft ook alle informatie uit reacties van dezelfde krant gehaald. Het onderzoek van

Amnesty International (2018) heeft zich ook op één sociaal medium gericht, namelijk Twitter. Aangezien het huidige corpusmateriaal verzameld is van verschillende sociale mediasites, is het mogelijk dat dit heeft meegespeeld in het feit dat er geen verschillen of verbanden zijn gevonden. Want wellicht trekken opinieartikelen op een internetforum als www.facebook.com andere personen met andere reacties aan dan een internetforum als www.nrc.nl. Uit het jaarverslag van Newcom Research & Consultancy B.V. (2019) bleek bijvoorbeeld, dat er in 2018 10.800.000 Nederlanders een account hadden op Facebook. Uit het jaarverslag van de NRC (2017) bleek dat het aantal personen met een digitaal abonnement 202.097 abonnees was. Dit is een aanzienlijk verschil en dit kan verklaren waarom er in het huidige onderzoek geen verbanden of verschillen zijn gevonden, aangezien de internetfora waar de opinieartikelen van zijn verzameld ver uit elkaar lopen. Tevens bleek uit het onderzoek van de *Volkskrant* dat er een verschil bestond tussen de negatieve reacties op vrouwelijke opiniemakers per fora. In tegenstelling tot de *Volkskrant* waar vrouwelijke opiniemakers veel te maken kregen met persoonlijke aanvallen, gaven de vrouwelijke columnisten van de *NRC Handelsblad* bijvoorbeeld aan dat zij nauwelijks te maken hebben met persoonlijke aanvallen op hun artikelen. In toekomstig onderzoek zou het interessant zijn om beter te kijken naar verschillen in soorten internetfora en te toetsen of hier een significant verschil bestaat.

De codeurs hebben in het huidige onderzoek maatschappelijke thema's als onderwerp van de opinieartikelen gekozen, waaronder ook onderwerpen die als gevoelig beschouwd kunnen worden. Zij waren volledig vrij in de keuze van hun thema's en deze liepen inhoudelijk en qua 'gevoeligheid' ver uiteen. Enkele voorbeelden van gekozen onderwerpen zijn: vuurwerkverbod, klimaatdemonstratie, seksisme, racisme, uitbreiding Lelystad Airport, lerarentekort, minder vlees eten, kindervaccinatie, Zwarte Piet, #metoo en donorwet. Het is denkbaar dat voor de ene persoon het onderwerp vuurwerkverbod geen persoonlijke emoties oproept, maar dat deze persoon hier eenvoudig een mening over heeft en deze met de wereld wil delen. Veugelers en Schuitema (2013) waren van mening dat gevoelige onderwerpen, onderwerpen zijn die de identiteit van een persoon zelf raken. Het is denkbaar dat bepaalde onderwerpen als uitbreiding van Lelystad Airport veel minder mensen treft dan een onderwerp over de donorwet, want iedereen heeft de kans om ziek te worden en een donor nodig te hebben of de kans om plotseling te sterven en wel of niet de eigen organen af te staan. Een thema als de uitbreiding van Lelystad Airport zal waarschijnlijk meer plaatsgebonden zijn en hierdoor is de kans aanwezig dat de emoties in de reacties op deze opinieartikelen minder hevig zijn. Dus een bepaald thema kan voor de ene persoon gevoelig

zijn en voor de ander niet. Naast het feit dat de gekozen thema's voor het huidige onderzoek zeer gevarieerd zijn, is de mate van gevoeligheid met betrekking tot deze onderwerpen subjectief bepaald. Dat vergroot de diversiteit van het onderzoeksmateriaal nog eens extra.

Uit de resultaten bleek dat er gemiddeld per onlinereactie op een vrouwelijke opiniemaker 9.66 geïntensiveerde woorden gevonden werden per 100 woorden en bij een mannelijke opiniemaker waren dit er 8.93. Dit is een relatief hoog aantal, vooral met het oog op het onderzoek van Liebrecht (2015) naar het gebruik van intensiverders in Nederlandse columns op het internet. Hij vond een gemiddelde van 3.85 intensiverende middelen per 100 woorden. Het is interessant om nader onderzoek te doen naar het gebruik van taalintensiverders op internet.

Het huidige onderzoek was voornamelijk een kwantitatief onderzoek. Alleen bij het criterium sentiment is ook een oordeel gegeven over de inhoud en dat dan alleen door een positieve of negatieve kwalificatie te geven. De codeurs hebben stelselmatig informatie verzameld en hier statistische toetsen over uitgevoerd. In het onderzoek van Amnesty International (2018) is er zestien maanden lang zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek gedaan naar de manier waarop personen op elkaar reageren via Twitter. Volgens Reulink en Lindeman (2005) wordt kwalitatief onderzoek gedaan als de aard van de gegevens kwalitatief is en waarbij interpretatie van de onderzoeker en de onderzochten een grote rol kan spelen. Bij deze vorm van onderzoek doen gaat het om het kwalificeren van “gedragingen, uitspraken en tekstdelen uit verzamelde documenten” (Reulink & Lindeman, 2005, p. 4). Aangezien het huidige onderzoek een analyse was van de manier waarop mannen en vrouwen in onlinereacties worden bejegend, zou vervolgonderzoek de kwalitatieve vorm van onderzoek zeer kunnen uitbreiden. Op deze manier is het eventueel mogelijk om dieper in te gaan op de vraag of het debat via onlinefora daadwerkelijk aan het verscherpen is. Middels kwalitatief onderzoek zou voortbordurend op de gevonden verschillen tussen man en vrouw een diepere analyse gedaan kunnen worden en zo zou achterhaald kunnen worden waar verschillen vandaag komen.

Al met al zijn de beperkingen van het huidige corpusonderzoek dat de reacties van verschillende internetfora zijn verzameld. Bovendien zijn er veel verschillende maatschappelijke thema's gekozen die in actualiteit en gevoeligheid ver uiteenlopen. De onderzochte variabelen waren te weinig afgegrensd. Tevens is er enkel gekeken naar het geslacht van de opiniemaker en niet naar andere demografische factoren. De kans op het vinden van verschillen in bejegening was dan wellicht groter geweest. Een andere beperking was dat onderzocht is op welke wijze mannelijke en vrouwelijke opiniemakers bejegend

worden en aangezien bejegening een grote subjectieve kant heeft zou wellicht in vervolgonderzoek niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief onderzoek gedaan kunnen worden. Aan de andere kant zijn er kansen om de mogelijkheden van statistisch onderzoek verder uit te breiden, wellicht in samenhang met diepgaandere kwalitatieve analyse.

Ter conclusie heeft het huidige onderzoek een bijdrage geleverd aan het onderzoek naar het verschil van online bejegening richting mannen en vrouwen. In voorgaand onderzoek was wat dit onderwerp betreft nauwelijks gekeken naar een verschillend aantal onlinefora en verschillende maatschappelijke thema's in combinatie met het sentiment en het gebruik van taalintensiverende middelen richting mannen en vrouwen. Ondanks dat er in het huidige onderzoek geen significant verband bleek te zijn, is onderzoek naar dit fenomeen van maatschappelijk belang. Aangezien er uit voorgaand onderzoek is gebleken dat er wel degelijk een verharding gaande is in de toon waarop personen met elkaar communiceren, is het relevant voor de maatschappij om dit fenomeen te onderzoeken en te blijven monitoren.

Literatuur

- Ackermans, P., Geleijnse, G., Jijkoun, V., Laan, F., Rijke, M. de, & Weerkamp, W. (2013). *Essential speech and language technology for Dutch, theory and applications of natural language processing*. Berlin: Springer. doi: http://dx.doi.org/10.1007/978-3-642-30910-6_20.
- Amnesty International. (2018). *TOXIC TWITTER - A TOXIC PLACE FOR WOMEN*. Geraadpleegd van <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/>
- Bink, S., & Massaro, G. (2012). Sociale media als platforms voor nieuws en discussie in de multiculturele samenleving. *Mira Media*, 1-110.
- Brundidge, J. (2010). Encountering “‘difference’” in the contemporary public sphere: The contribution of the Internet to the heterogeneity of political discussion networks. *Journal of Communication*, 60(4), 680-700. doi: 10.1111/j.1460-2466.2010.01509
- Boekee, S., Hoekstra, H. & Van der Veer, N. (2019). Nationale Social Media Onderzoek 2019. *Newcom Research & Consultancy B.V.*, 1-33.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019, 1 maart). Zes procent nooit op internet. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl/nieuws/2019/01/zesprocent-nooit-op-internet>
- Citron, D. K. (2010). Civil rights in our information age. *The offensive internet: privacy, speech, and reputation*, 31-49.
- Colby, R. S. (2017). *Using online writing communities to teach writing MOOCs*. Denver: IGI Global. doi: 10.4018/978-1-5225-1718-4
- Dahlgren, P. (2005). The Internet, public spheres, and political communication: Dispersion and deliberation. *Political Communication*, 22(4), 147-162. doi: 10.1080/10584600590933160
- Eemeren, F. van & Grootendorst, R. (1996). *Waar slaat dat nou weer op? De taal van het meningsverschil*. Amsterdam/Antwerpen: Contact.

- Hoeksema, J. (2011). Bepalingen van graad in eerstetaalverwerving. *TABU*, 39, 3-22.
- Kowalski, R.M., S.P. Limber & P.W. Agatston. (2008). *Cyberbullying: Bullying in the digital age*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Lavrakas, P. J. (2008). Sensitive Topics. *Encyclopedia of Survey Research Methods*, 1-7. doi: 10.4135/9781412963947
- Lehtonen, S. (2013), "Listen girl. Hitler is dead." – Reception of a female public intellectual on Finnish online discussion forums. *Tilburg Papers in Culture Studies. Paper 46*. Geraadpleegd van www.tilburguniversity.edu/babylon
- Liebrecht, C. C. (2015). *Intens krachtig. Stilistische intensiveerders in evaluatieve teksten*. 's-Hertogenbosch: Ipskamp Drukkers B.V.. doi: 10.1111/1468-2508.00211.
- Linneman, E. & Melchior, M. (2017, 3 maart). Zo gaan vrouwelijke opiniemakers om met online haat en intimidatie. *Volkskrant*. Geraadpleegd van https://www.volkskrant.nl/wetenschap/zo-gaan-vrouwelijke-opiniemakers-om-met-online-haat-en-intimidatie~b1764a77/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=shared%20content&utm_content=paid&hash=5d49ab8866a69deca650f88308ecf4b1d0437c98
- NRC. (2018). *Jaarverslag NRC Media Holding 2017*. Geraadpleegd van <https://www.nrcmedia.nl/nieuws/persbericht-jaarverslag-nrc-media-holding-2017/>
- Opiniemaker. 2017. In *Algemeen Nederlands Woordenboek*. Geraadpleegd van <https://www.ensie.nl/anw/opiniemaker>
- Page, B. L. (1996). *Who deliberates? Mass media in modern democracy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Pander Maat, H. (2004). Wervend taalgebruik in persberichten – werkt het? Hoe journalisten omgaan met persberichten in de luchtvaartsector. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 26(3), 207-223.
- Reichheld, F.F. & Schefter, P. (2000). E-Loyalty: your secret weapon on the Web. *Harvard Business Review*, 78(4), 105-113.

- Renkema, J. (1997). Geïntensiveerd taalgebruik: een analyseschema. In H. van den Bergh, D. Janssen, N. Bertens, & M. Damen (Eds.), *Taalgebruik Ontrafeld* (pp. 495-504). Dordrecht: Foris.
- Reulink, N., & Lindeman, L. (2005). *Kwalitatief onderzoek*. Geraadpleegd van [http://cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20\(2005\)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf](http://cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20(2005)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf)
- Rozendaal, S. (2019, 11 maart). Klimaatdebat is door en door verziekt. *Elsevier Weekblad*. Geraadpleegd van <https://www.elsevierweekblad.nl/opinie/opinie/2019/03/klimaatdebat-is-door-en-door-verziekt-165578w/>
- Schellens, P. -J. (2013). De toon van het debat. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 35(2), 105-127. doi: 10.5117/TVT2013.2.SCHE
- The Guardian. (2016, 12 april). The dark side of Guardian comments. Geraadpleegd van <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>
- Veugelers, W. & Schuitema, J. (2013). *Docenten en controversiële issues. Levensbeschouwelijke en politieke thema's in de schoolvakken biologie en geschiedenis*. Amsterdam, Nederland: Universiteit van Amsterdam.

Bijlagen

Bijlage 1. Verduidelijking citaat uit Theoretisch Kader

Tabel 1. *Codering van taalintensiveringen aan de hand van citaat*

Voorbeeld citaat	Type variabele
Door en door	Stijlfiguren overig (herhaling)
Verzielt	Werkwoorden
Beschaafd	Adverbialen
Verbannen naar het eiland voor mensen die niet deugen	Stijlfiguren Overig (beeldspraak)

Bijlage 2. Voorbeelden oefenmateriaal

Tabel 2. *Voorbeelden van reacties tijdens de oefenronde*

Reactie 1	Reactie 2
<p>Ik vind het jammer dat racisme en mysogenie hierbij betrokken worden. Behalve dat ik het een vertroebeling van het punt vindt – het zou namelijk moeten gaan om academische vrijheid – ben ik bang dat Baudet et al. hiermee in de kaart gespeeld worden. Verder vind ik dit een sterk betoog, en ben ik blij dat hier aandacht voor is!</p>	<p>Tjonge wat een slecht stuk: twee overtredingen van de uitgangspuntregel, één maal een persoonlijke aanval (circumstantial), één stroman, een overtreding van de conclusieregel, een hellend vlak, een overtreding van de argumentatieschema regel, nog een overtreding van de conclusieregel, een overtreding van de relevantieregel en in de afsluiting nog een (implicite) persoonlijke aanval (abusive). Nou nou. Dit is argumentatief broddelwerk. Wie hier zijn naam onder zet zou eerst de cursus ‘fatsoenlijk en redelijk argumenteren voor beginners’ moeten volgen.</p>